

LECTIO XXXVI: ΜΙΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑΣ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

quo facilius divitias contemnere posset: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *utebatur*. Εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο *quo*, διότι ακολουθεί επίρρημα συγκριτικού βαθμού (*facilius*) και εκφέρεται με υποτακτική, καθώς το περιεχόμενό της δηλώνει κάτι το επιθυμητό. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*posset*), διότι εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*utebatur*: παρατατικός) και αναφέρεται στο παρελθόν. Υπάρχει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).

cum ad eum magnum pondus auri publice missum attulissent: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση η οποία λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο των κυρίων προτάσεων που προηγήθηκαν με ρήματα τα *solvit & dixit*. Εισάγεται με τον ιστορικό, διηγηματικό σύνδεσμο *cum*, διότι ο ιστορικός, διηγηματικός σύνδεσμος *cum* αναφέρεται σε διηγήσεις του παρελθόντος, υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια πρόταση και δημιουργεί μία σχέση αιτίου -αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ παράλληλα είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Πιο συγκεκριμένα εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού (*attulissent*), διότι εξαρτάται από ρήματα ιστορικού χρόνου (*solvit, dixit*) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

ut eo uteretur: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της χρονικής πρότασης που προηγείται με ρήμα το *attulissent*. Εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο *ut*, διότι είναι καταφατική και εκφέρεται με υποτακτική, καθώς το περιεχόμενό της δηλώνει κάτι το επιθυμητό. Συγκεκριμένα εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*uteretur*), διότι εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*attulissent* = υπερσυντέλικος) και αναφέρεται στο παρελθόν. Υπάρχει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).

ne dicam: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση (παρενθετική), που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *narrate*. Εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο *ne*, διότι είναι αρνητική και εκφέρεται με υποτακτική, καθώς το περιεχόμενό της δηλώνει κάτι το επιθυμητό. Συγκεκριμένα εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*dicam*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*narrate*) και αναφέρεται στο παρόν. Υπάρχει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

missum: επιθετική/αναφορική μετοχή ως επιθετικός προσδιορισμός στο *pondus*. Ανάλυση: *quod missum erat publice*.

LECTIO XXXVII: Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ut [...] salvi esse nequeamus: δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *deducta est*. Εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *ut*. Εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το αποτέλεσμα στα λατινικά θεωρείται πάντα μια υποκειμενική κατάσταση. Συγκεκριμένα, με υποτακτική ενεστώτα (*nequeamus*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*deducta est*: παρακειμένος με σημασία ενεστώτα) και αναφέρεται στο παρόν - μέλλον. Υπάρχει ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί το αποτέλεσμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του. Η αντωνυμία *eum*, που υπάρχει στην προηγούμενη κύρια πρόταση, υποδηλώνει ότι θα ακολουθήσει δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση.

nisi qui deus vel casus aliqui subvenerit: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *nisi*, γιατί είναι αρνητική. Με εξάρτηση από το *deducta est* σχηματίζεται εξαρτημένος υποθετικός λόγος της ανοικτής υπόθεσης (1ο είδος) στο μέλλον. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση έχουμε υποτακτική παρακειμένου (*subvenerit*) και στην απόδοση συμπερασματική πρόταση (*ut nequeamus*).

Τροπή σε ανεξάρτητο υποθετικό λόγο:

Υπόθεση: *nisi qui deus vel casus aliqui subvenerit* (οριστική συντελεσμένου μέλλοντα) Απόδοση: *salvi esse nequimus* (οριστική ενεστώτα αντί οριστικής μέλλοντα, γιατί ο τύπος αυτός εκλείπει στο συγκεκριμένο ρήμα). Υποθετικός λόγος α' είδους, ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

ut veni ad urbem: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *non destiti*. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *ut* και εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*veni*), γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη. Σε σχέση με την κύρια πρόταση δηλώνεται το προτερόχρονο στο παρελθόν.

quae ad concordiam pertinerent: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση κρίσεως, προσδιοριστική στη λέξη *omnia*. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quae* και εκφέρεται με (δυνητική) υποτακτική, γιατί δηλώνει κάτι δυνατό ή ενδεχόμενο να συμβεί. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*pertinerent*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*destiti*) και δηλώνεται το σύγχρονο στο παρελθόν.

ut pugnare cuperent: δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *invaserat*. Εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *ut*, γιατί είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το αποτέλεσμα στα λατινικά θεωρείται πάντα μια υποκειμενική κατάσταση. Συγκεκριμένα, με υποτακτική παρατατικού (*cuperent*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*invaserat*) και αναφέρεται στο παρελθόν. Υπάρχει ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί το αποτέλεσμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του. Η αντωνυμία *tantus*, που προηγείται στην κύρια πρόταση, υποδηλώνει ότι θα ακολουθήσει δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση.

etsi ego clamabam nihil esse bello civili miserius: δευτερεύουσα επιρρηματική εναντιωματική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *invaserat*. Εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο *etsi* και εκφέρεται με οριστική, γιατί εκφράζει μια πραγματική κατάσταση παρά την οποία ισχύει το περιεχόμενο της κύριας πρότασης. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με οριστική παρατατικού (*clamabam*), γιατί αναφέρεται στο παρελθόν και δηλώνει το σύγχρονο σε σχέση με την κύρια πρόταση.

ut [...] necessitate esse cogantur: δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *reddit*. Εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *ut*, γιατί είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το αποτέλεσμα στα λατινικά θεωρείται πάντα μια υποκειμενική κατάσταση. Συγκεκριμένα, με υποτακτική ενεστώτα (*cogantur*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*reddit*) και αναφέρεται στο παρόν -μέλλον. Υπάρχει ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί το αποτέλεσμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του

ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του. Οι συγκριτικοί βαθμοί *ferociiores/impotentiores*, που προηγούνται στην κύρια πρόταση, έχουν επιτακτική σημασία και υποδηλώνουν ότι θα ακολουθήσει δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση.

etiamsi natura tales non sint: δευτερεύουσα επιρρηματική παραχωρητική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της παραχώρησης στο περιεχόμενο της συμπερασματικής πρότασης με ρήμα το *cogantur*. Εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο *etiamsi* και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί δηλώνει μια υποθετική κατάσταση, που, κι αν δεχτούμε ότι αληθεύει, δεν αναιρεί το περιεχόμενο της προσδιοριζόμενης πρότασης. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*non sint*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*cogantur*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν -μέλλον.

ut non solum ea fiant: δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *sunt*. Εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *ut*, γιατί είναι καταφατική. Εκφέρεται με (δυνητική) υποτακτική, γιατί το αποτέλεσμα στα λατινικά θεωρείται πάντα μια υποκειμενική κατάσταση. Συγκεκριμένα, με υποτακτική ενεστώτα (*fiant*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*sunt*) και αναφέρεται στο παρόν -μέλλον. Υπάρχει ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί το αποτέλεσμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του. Η αντωνυμία *tales*, που προηγείται στην κύρια πρόταση, υποδηλώνει ότι θα ακολουθήσει δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση.

quae velit victor: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση κρίσεως, προσδιοριστική στη λέξη *ea*. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quae* και εκφέρεται με υποτακτική, λόγω έλξης από το *fiant* της προηγούμενης συμπερασματικής πρότασης. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*velit*), γιατί το ρήμα εξάρτησης είναι αρκτικού χρόνου (*fiant*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν-μέλλον.

ut victor obsequatur iis: δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *sunt*. Εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *ut*, γιατί είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το αποτέλεσμα στα λατινικά θεωρείται πάντα μια υποκειμενική κατάσταση. Συγκεκριμένα, με υποτακτική ενεστώτα (*obsequatur*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*sunt*) και αναφέρεται στο παρόν -μέλλον. Υπάρχει ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί το αποτέλεσμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του. Η αντωνυμία *tales*, που προηγείται στην κύρια πρόταση, υποδηλώνει ότι θα ακολουθήσει δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση. (Σημείωση: συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη συμπερασματική με το αντιθετικό ζεύγος *non solum ... sed etiam*)

quorum auxilio victoria parta sit: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση κρίσεως, προσδιοριστική στη λέξη *iis*. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quorum* και εκφέρεται με υποτακτική, λόγω έλξης από το *obsequatur* της προηγούμενης συμπερασματικής πρότασης. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική παρακειμένου (*parta sit*), γιατί το ρήμα εξάρτησης είναι αρκτικού χρόνου (*obsequatur*) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρόν-μέλλον.

LECTIO XXXVIII: Η ΜΟΙΡΑ ΤΗΣ ΚΑΙΚΙΛΙΑΣ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Caecilia, uxor Metelli, dum more prisco omen nuptiale petit filiae sororis: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *fecit*. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *dum* και εκφέρεται με οριστική (*petit*: ιστορικός ενεστώτας), διότι η πράξη ενδιαφέρει μόνο από καθαρά χρονική άποψη. Πιο συγκεκριμένα, εκφράζει, σε σχέση με την πρόταση την οποία προσδιορίζει, το σύγχρονο στο παρελθόν και μάλιστα τη συνεχιζόμενη πράξη, στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει η πράξη της κύριας πρότασης. (Έχουμε λατινισμό, αφού γίνεται χρήση της σύνταξης *dum* + οριστική ενεστώτα, που στα νέα ελληνικά μεταφράζεται με οριστική χρόνου παρατατικού). Η φράση *Caecilia, uxor Metelli* ανήκει, κατά πρόταξη, στη χρονική πρόταση.

dum aliqua vox congruens proposito audiretur: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *expectabat*. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *dum* και εκφέρεται με υποτακτική χρόνου παρατατικού (*audiretur*), διότι η πράξη δεν ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη, αλλά περιγράφεται και ως προσδοκία ή επιδίωξη. Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει, δηλαδή την κύρια, δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.

ut sibi paulisper loco cederet: δευτερεύουσα ουσιαστική βουλητική πρόταση ως έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα *rogavit* της κύριας πρότασης που προηγήθηκε. Εισάγεται με τον βουλητικό σύνδεσμο *ut*, διότι είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της δηλώνει απλώς κάτι το επιθυμητό, και χρόνου παρατατικού (*cederet*), διότι εξαρτάται από το ρήμα της κύριας πρότασης (*rogavit*) που είναι ιστορικού χρόνου και αναφέρεται στο παρελθόν. Έχουμε ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, καθώς η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της. (Συγχρονισμός κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).

quam Metellus, - multum amavit: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στη λέξη *Caecilia*. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quam* και εκφέρεται με οριστική (*amavit*), αφού εκφράζει το πραγματικό γεγονός.

dum vixit: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της δευτερεύουσας αναφορικής με ρήμα το *amavit*. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *dum* και εκφέρεται με οριστική (*vixit*: οριστική παρακειμένου), διότι ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη. Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει (την αναφορική δευτερεύουσα) εκφράζει το σύγχρονο στο παρελθόν και μάλιστα την παράλληλη διάρκεια.

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

congruens: επιθετική/αναφορική μετοχή αναφέρεται στο *vox* στο οποίο λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός. Ανάλυση μετοχής: *quae congruebat proposito*.

LECTIO XXXIX: ΕΝΑ ΠΡΟΤΥΠΟ ΙΔΑΝΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

quae imperitos avertunt: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση κρίσεως, προσδιοριστική στο *res*. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quae* και εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός.

et praecipites agunt: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση κρίσεως, προσδιοριστική στο *res*. Εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός (συνδέεται με την προηγούμενη αναφορική πρόταση παρατακτικά με τη χρήση του συμπλεκτικού συνδέσμου *et*).

Si marmor illi obtulisses: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *si* (διότι είναι καταφατική) και εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντέλικου (*obtulisses*). Η απόδοση του υποθετικού λόγου είναι το *fecisset* της κύριας πρότασης που είναι, επίσης, υποτακτική υπερσυντέλικου. Πρόκειται για ευθύ, σύνθετο (μαζί με την επόμενη υποθετική πρόταση ο υποθετικός λόγος διαθέτει δύο υποθέσεις) υποθετικό λόγο που ανήκει στο β' είδος και εκφράζει το αντίθετο του πραγματικού στο παρελθόν.

si viliorem materiam: δευτερεύουσα επιρρηματική ελλειπτική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *si* (διότι είναι καταφατική) και εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντέλικου (*obtulisses*). Η απόδοση του υποθετικού λόγου είναι το *fecisset* της κύριας πρότασης που είναι, επίσης, υποτακτική υπερσυντέλικου. Πρόκειται για ευθύ, σύνθετο (μαζί με την προηγούμενη υποθετική πρόταση ο υποθετικός λόγος διαθέτει δύο υποθέσεις) υποθετικό λόγο που ανήκει στο β' είδος και εκφράζει το αντίθετο του πραγματικού στο παρελθόν (οι δύο δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις συνδέονται με το ασύνδετο σχήμα).

quale ex illa fieri optimum posset: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση κρίσεως, προσδιοριστική στο *tale* (σύμφωνα με το *Βιβλίο του Καθηγητή*). Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quale* και εκφέρεται με δυνητική υποτακτική, γιατί δηλώνει κάτι το δυνατό ή ενδεχόμενο, σε χρόνο παρατατικό (*posset*), γιατί υπάρχει εξάρτηση από ρήμα ιστορικού χρόνου (*fecisset*) και σύμφωνα με την ακολουθία των χρόνων δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

si licebit: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *si* (διότι είναι καταφατική) και εκφέρεται με οριστική μέλλοντα (*licebit*). Η απόδοση του υποθετικού λόγου είναι το *explicabit* της προηγούμενης κύριας πρότασης που είναι, επίσης, οριστική μέλλοντα. Πρόκειται για ευθύ, απλό υποθετικό λόγο που ανήκει στο α' είδος και εκφράζει την ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

si poterit: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *si* (διότι είναι καταφατική) και εκφέρεται με οριστική μέλλοντα (*poterit*). Η απόδοση του υποθετικού λόγου είναι το *in patria (explicabit)* της επόμενης κύριας πρότασης που είναι, επίσης, οριστική μέλλοντα. Πρόκειται για ευθύ, απλό υποθετικό λόγο που ανήκει στο α' είδος και εκφράζει την ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

si poterit: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *si* (διότι είναι καταφατική) και εκφέρεται με οριστική μέλλοντα (*poterit*). Η απόδοση του υποθετικού λόγου είναι το *imperator (explicabit)* της επόμενης κύριας πρότασης που είναι, επίσης, οριστική μέλλοντα. Πρόκειται για ευθύ, απλό υποθετικό λόγο που ανήκει στο α' είδος και εκφράζει την ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

si poterit: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *si* (διότι είναι καταφατική) και εκφέρεται με οριστική μέλλοντα (*poterit*). Η απόδοση του υποθετικού λόγου είναι το *integer (explicabit)* της επόμενης κύριας πρότασης που είναι, επίσης, οριστική μέλλοντα. Πρόκειται για ευθύ, απλό υποθετικό λόγο που ανήκει στο α' είδος και εκφράζει την ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

ΛΕΚΤΙΟ ΧΛ: ΑΚΛΟΝΗΤΗ ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΙΣ ΑΠΕΙΛΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΤΑΤΟΡΑ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ut C. Marius quam celerrime hostis iudicaretur: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *coegerat*, εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο *ut* γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (*iudicaretur*) γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*coegerat*). Ισχύει ιδιομορφία στην ακολουθία χρόνων, συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα: ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησης του.

cum Sulla minitans ei instaret: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *dixit*· εισάγεται με τον ιστορικό / διηγηματικό σύνδεσμο *cum* (υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση κύριας και δευτερεύουσας· δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους· είναι φανερός εδώ ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου της υποτακτικής). Εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*instaret*), γιατί εξαρτάται από το ρήμα της κύριας (*dixit*) που είναι ιστορικός χρόνος και εκφράζει το σύγχρονο στο παρελθόν.

«Licet mihi ostendas agmina militum: Δευτερεύουσα παραχωρητική πρόταση, εκφράζει μια υποθετική κατάσταση που, κι αν δεχτούμε ότι αληθεύει, δεν αναιρεί το περιεχόμενο της κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο *licet*, εκφέρεται με υποτακτική και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (*ostendas*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*iudicabo*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν. Στην κύρια πρόταση υπάρχει το *tamen*.

quibus curiam circumsedisti: Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο *agmina*, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quibus*, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό και συγκεκριμένα με οριστική παρακειμένου (*circumsedisti*) γιατί δηλώνει το προτερόχρονο.

licet mortem miniteris: Δευτερεύουσα παραχωρητική πρόταση, εκφράζει μια υποθετική κατάσταση που, κι αν δεχτούμε ότι αληθεύει, δεν αναιρεί το περιεχόμενο της κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο *licet*, εκφέρεται με υποτακτική και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (*miniteris*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*iudicabo*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν. Στην κύρια πρόταση υπάρχει το *tamen*.

Etsi senex et corpore infirmo sum: Δευτερεύουσα επιρρηματική εναντιωματική πρόταση η οποία εκφράζει μια πραγματική κατάσταση παρά την οποία ισχύει το περιεχόμενο της κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο *etsi*, εκφέρεται με οριστική και συγκεκριμένα με οριστική ενεστώτα (*sum*), γιατί αναφέρεται στο παρόν.

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

occupata urbe: επιρρηματική χρονική μετοχή, ιδιάζουσα αφαιρετική απόλυτη, δηλώνει το προτερόχρονο. (*occupata*: χρονική μετοχή, *urbe*: Υποκείμενο μετοχής) Ανάλυση: *cum Sulla occupavisset urbem* / *postquam, ubi, ut Sulla occupavit urbem*.

LECTIO XLI: ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΝΑ ΣΕ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΟΥΝ, ΟΧΙ ΓΙΑ ΝΑ ΜΙΛΑΣ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

qui primi coluisse Italiam dicuntur: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση κρίσεως, προσδιοριστική στα Sicanorum και Pelasgorum. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία qui και εκφέρεται με οριστική για να δηλώσει πραγματικό γεγονός και με χρόνο ενεστώτα (dicuntur), γιατί αναφέρεται στο παρόν.

proinde quasi cum matre Evandri nunc loquaris: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική παραβολική πρόταση, που λειτουργεί ως β' όρος σύγκρισης (α' όρος σύγκρισης είναι η κύρια πρόταση με ρήμα το uteris). Εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο proinde quasi και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η σύγκριση αφορά μια υποθετική πράξη ή κατάσταση. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (loquaris), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (uteris), για να δηλώσει το σύγχρονο στο παρόν.

quod neminem scire atque intellegere vis: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το uteris. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο quod και εκφέρεται με οριστική, γιατί η αιτιολογία είναι αντικειμενικά αποδεκτή.

quae dicas: δευτε. πλάγια ερωτηματική πρόταση, μερικής αγνοίας, που λειτουργεί ως αντικείμενο των απαρεμφάτων scire και intellegere. Εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία quae και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί θεωρείται ότι η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ΔΠς. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (dicas), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (τα απαρέμφατα scire και intellegere, που με τη σειρά τους εξαρτώνται από το ρήμα vis) και δηλώνεται το σύγχρονο στο παρόν.

ut consequaris: δευτ. επιρ. τελική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρ. προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το taces. Εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο ut, γιατί είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο σκοπός στα λατινικά θεωρείται πάντα μια υποκειμενική κατάσταση. Συγκεκριμένα, με υποτ. ενεστώτα (consequaris), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (taces) και αναφέρεται στο παρόν-μέλλον. Υπάρχει ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη ΔΠ) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

quod vis: δευτερ. αναφορική πρόταση κρίσεως, προσδιοριστική στο (id). Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quod και εκφέρεται με οριστική για να δηλώσει πραγματικό γεγονός και με χρόνο ενεστώτα (vis), γιατί αναφέρεται στο παρόν.

quod honesta et bona et modesta sit: δευτ. επιρ. αιτιολογική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρ. προσδ. της αιτίας στο περιεχόμενο της ΚΠ με ρήμα το dicis. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο quod και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί βρίσκεται σε πλάγιο λόγο. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (sit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (dicis) μέσω του απαρεμφάτου placere και δηλώνεται το σύγχρονο στο παρόν.

ut viri antiqui (vivebant): δευτερεύουσα επιρρηματική απλή παραβολική πρόταση του τρόπου, που λειτουργεί ως β' όρος σύγκρισης (α' όρος σύγκρισης είναι η κύρια πρόταση με ρήμα το vive). Εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο ut (συγκεκριμένα, έχουμε το παραβολικό ζεύγος sic ... ut) και εκφέρεται με οριστική (ενν. vivebant), γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται αντικειμενική πραγματικότητα.

ut viri aetatis nostrae (loquuntur): δευτερ. επιρ. απλή παραβολική πρόταση του τρόπου, που λειτουργεί ως β' όρος σύγκρισης (α' όρος σύγκρισης είναι η κύρια πρόταση με ρήμα το loquere). Εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο ut (συγκεκριμένα, έχουμε το παραβολικό ζεύγος sic ... ut) και εκφέρεται με οριστική (ενν. loquuntur), γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται αντικειμενική πραγματικότητα.

quod a C. Caesare scriptum est: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση κρίσεως, προσδιοριστική στο id. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quod και εκφέρεται με οριστική για να δηλώσει πραγματικό γεγονός και με χρόνο παρακείμενο (scriptum est), γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

obsoleto: επιθετική μετοχή, που λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στο sermone. Ανάλυση: **qui obsoletus est**

LECTIO XLII: Ο ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΙΛΙΝΑ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

qui aut ea, --- ,non videant: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική συμπερασματική πρόταση². Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία qui non (= ut ei non) και είναι αρνητική. Εκφέρεται με υποτακτική, διότι το συμπέρασμα στη λατινική είναι μία υποκειμενική κατάσταση και συγκεκριμένα με υποτακτική χρόνου ενεστώτα (videant), διότι εξαρτάται από το ρήμα της κύριας πρότασης (sunt) που είναι αρκτικού χρόνου (ενεστώτας) και επομένως αναφέρεται στο παρόν. Υπάρχει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, διότι το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το sunt και αναφέρεται στο nonnulli.

quae imminent: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στη λέξη ea της προηγούμενης δευτερεύουσας αναφορικής συμπερασματικής πρότασης. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae και εκφέρεται με οριστική (imminent), διότι εκφράζει το πραγματικό γεγονός στο παρόν.

(qui) aut ea,... , (videre) dissimulent: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική συμπερασματική πρόταση. Εισάγεται με την εννοούμενη αναφορική αντωνυμία qui (= ut ei, διότι συνδέεται παρατακτικά διαζευκτικά με τους συνδέσμους aut...aut με την προηγούμενη αναφορική συμπερασματική πρόταση). Εκφέρεται με υποτακτική, διότι το συμπέρασμα στη λατινική είναι μία υποκειμενική κατάσταση. Συγκεκριμένα εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (dissimulent), διότι εξαρτάται από το ρήμα της κύριας πρότασης (sunt) που είναι αρκτικού χρόνου (ενεστώτας) και επομένως αναφέρεται στο παρόν. Υπάρχει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, διότι το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το sunt και αναφέρεται στο nonnulli.

quae vident: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στη λέξη ea της προηγούμενης δευτερεύουσας αναφορικής συμπερασματικής πρότασης (qui aut ea dissimulent). Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae και εκφέρεται με οριστική (vident), διότι εκφράζει το πραγματικό γεγονός στο παρόν.

si in hunc animadvertissem: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση που εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο si, διότι είναι καταφατική. Ως προς τη μορφή σχηματίζει απλό, ευθύ υποθετικό λόγο μαζί με την απόδοσή του, την κύρια πρόταση με ρήμα το dicerent. Ο υποθετικός λόγος ανήκει στο β' είδος, το μη πραγματικό ή το αντίθετο προς την πραγματικότητα. Πιο συγκεκριμένα, η υπόθεση εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού (animadvertissem) και επομένως αναφέρεται στο παρελθόν, ενώ η απόδοση εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (dicerent) και αναφέρεται στο παρόν.

si iste in Manliana castra pervenerit: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση που εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο si, διότι είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική, γιατί βρίσκεται στο πλαίσιο πλάγιου λόγου, χρόνου παρακειμένου γιατί εκφράζει το προτερόχρονο. Ως προς τη μορφή, είναι σύνθετος υποθετικός λόγος, αφού έχει δύο αποδόσεις [τα 2 απαρέμφατα του μέλλοντα fore...(fore)] και εξαρτημένος, διότι τίθεται στον πλάγιο λόγο με ρήμα εξάρτησης το ρήμα intellego της κύριας πρότασης. Επομένως, η υπόθεση είναι «si iste in Manliana castra pervenerit» και η απόδοση: fore ...(fore) = απαρέμφατα μέλλοντα.

Ο υποθετικός λόγος ανήκει στο α' είδος και εκφράζει την ανοικτή υπόθεση στο μέλλον. Ο ανεξάρτητος υποθετικός λόγος είναι: υπόθεση = si +οριστική συντ. μέλλοντα, απόδοση= οριστική μέλλοντα (si iste in Manliana castra pervenerit (συντ.μέλλοντας), nemo tam stultus erit,..., nemo tam improbus (erit)...))

quo intendit: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στη λέξη castra της προηγούμενης υποθετικής πρότασης. Εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα quo και εκφέρεται με οριστική χρόνου ενεστώτα (intendit), διότι δηλώνει ένα πραγματικό γεγονός στο παρόν. Η πρόταση λειτουργεί ανεξάρτητα από τον πλάγιο λόγο.

qui non videat coniurationem esse factam: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική συμπερασματική πρόταση. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία qui non (= ut is non) που βρίσκεται μετά τη λέξη tam (το tam βοηθά στον εντοπισμό της αναφορικής συμπερασματικής) και είναι αρνητική. Εκφέρεται με υποτακτική, διότι το συμπέρασμα στη λατινική είναι μία υποκειμενική κατάσταση και συγκεκριμένα με υποτακτική χρόνου ενεστώτα (videat), διότι

εξαρτάται από το ρήμα της κύριας πρότασης (*intellego*) που είναι αρκτικού χρόνου (ενεστώτας) και επομένως αναφέρεται στο παρόν. Υπάρχει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, διότι το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *intellego* με όρο αναφοράς το *neminem*.

qui non fateatur (*coniurationem esse factam*): δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική συμπερασματική πρόταση. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *qui non* (= *ut is non*) που βρίσκεται μετά τη λέξη *tam* (το *tam* βοηθά στον εντοπισμό της αναφορικής συμπερασματικής) και είναι αρνητική. Εκφέρεται με υποτακτική, διότι το συμπέρασμα στη λατινική είναι μία υποκειμενική κατάσταση και συγκεκριμένα με υποτακτική χρόνου ενεστώτα (*fateatur*), διότι εξαρτάται από το ρήμα της κύριας πρότασης (*intellego*) που είναι αρκτικού χρόνου (ενεστώτας) και, επομένως, αναφέρεται στο παρόν. Υπάρχει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, διότι το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *intellego* με όρο αναφοράς το *neminem*.

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

nascentem: επιθετική/αναφορική μετοχή ως επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη *coniurationem* στην οποία και αναφέρεται. (Η μετοχή μπορεί να χαρακτηριστεί και ως χρονική συνημμένη στο *coniurationem*). Εκφράζει το σύγχρονο στο παρελθόν.

[Ανάλυση μετοχής: *quae nascebatur* (ως επιθετική)]

dum coniuratio nascitur (ως χρονική, εκφράζει μόνο χρόνο, συνεχιζόμενη πράξη που διακόπτεται)

cum coniuratio nasceretur (ως χρονική, δηλώνει σχέση αιτίου-αιτιατού)]

secuti: αιτιολογική μετοχή (ή κατά άλλη εκδοχή επιθετική), συνημμένη, αφού το υποκείμενό της, το *multi*, είναι και υποκείμενο του ρήματος *dicerent*. Δηλώνει το προτερόχρονο στο παρόν.

[Ανάλυση μετοχής: *quod multi auctoritatem eorum secuti sunt* (αντικειμενική αιτιολογία)]

quod multi auctoritatem eorum secuti sint (υποκειμενική αιτιολογία)

cum multi auctoritatem eorum secuti sint (αποτελεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας)

multi qui auctoritatem eorum secuti sunt (ως επιθετική)]

auctoritatem: αντικείμενο της μετοχής *secuti*.

LECTIO XLIII: Η ΟΡΓΗ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ut primum exsulem deinde hostem te viderem? δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση· εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *ut* επειδή είναι καταφατική· προηγείται η επιτακτική φράση *in hoc*. Εκφέρεται με υποτακτική (το συμπέρασμα στη λατινική θεωρείται υποκειμενική κατάσταση)· συγκεκριμένα εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*viderem*) γιατί το ρήμα της κύριας είναι ιστορικού χρόνου (*trahit*) και αναφέρεται στο παρελθόν· Έχουμε ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή της εμφάνισής του στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *trahit*.

quae te genuit: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο *terram*· εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quae*, εκφέρεται με οριστική (*genuit*) γιατί εκφράζει το πραγματικό γεγονός, συγκεκριμένα με οριστική παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

atque aluit: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο *terram*· συνδέεται παρατακτικά συμπλεκτικά με την προηγούμενη πρόταση, εκφέρεται με οριστική (*aluit*), γιατί εκφράζει το πραγματικό γεγονός, συγκεκριμένα με οριστική παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

Quamvis infesto et minaci animo perveneras: δευτερεύουσα παραχωρητική πρόταση, εκφράζει μια υποθετική κατάσταση που κι αν δεχθούμε ότι αληθεύει δεν αναιρεί το περιεχόμενο της κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο *quamvis*, γιατί ακολουθούν τα επίθετα *infesto et minaci*, εκφέρεται με οριστική παρά τον κανόνα (*quamvis* + υποτακτική). Η σύνταξη *quamvis* + οριστική ισοδυναμεί με *quamquam* + οριστική και είναι μετακλασική, η οριστική *perveneras* είναι χρόνου υπερσυντελικού, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

cum in conspectu Roma fuit: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση· εισάγεται με τον (καθαρά) χρονικό σύνδεσμο *cum* (μας απασχολεί από χρονική άποψη)· εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*fuit*), γιατί αναφέρεται στο παρελθόν και εκφράζει το πραγματικό γεγονός.

ego nisi peperissem,: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *nisi*, επειδή είναι αρνητική και εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού. Ο υποθετικός λόγος που σχηματίζεται είναι: **Υπόθεση:** *nisi peperissem* (υποτακτική υπερσυντελικού) **Απόδοση:** ...non oppugnaretur (υποτακτική παρατατικού) και δηλώνει το αντίθετο του πραγματικού με υπόθεση στο παρελθόν και απόδοση στο παρόν.

nisi filium haberem,: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *nisi*, επειδή είναι αρνητική και εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού. Ο υποθετικός λόγος που σχηματίζεται είναι: **Υπόθεση:** *nisi haberem* (υποτακτική παρατατικού) **Απόδοση:** *essem* (υποτακτική παρατατικού) και δηλώνει το αντίθετο του πραγματικού στο παρόν.

si pergis: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *si*, επειδή είναι καταφατική και εκφέρεται με οριστική ενεστώτα. Ο υποθετικός λόγος που σχηματίζεται είναι: **Υπόθεση:** *si pergis* (οριστική ενεστώτα) **Απόδοση:** *manet* (οριστική ενεστώτα) και δηλώνει ανοικτή υπόθεση στο παρόν.

LECTIO XLIV: Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΤΥΡΑΝΝΩΝ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

in qua nulla fides, nulla caritas, nulla fiducia benevolentiae stabilis esse potest: δευτ. αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο *vita*. Εισάγεται με τον εμπρόθετο τύπο *in qua* της αναφορικής αντωνυμίας και εκφέρεται με οριστική, για να δηλώσει πραγματικό γεγονός, χρόνου ενεστώτα (*potest*), γιατί αναφέρεται στο παρόν.

quis possit diligere eum, [...], aut eum: δευτ. ονομ. πλάγια ερωτηματική πρ., μερικής αγνοίας, που λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρ. *nescio*. Εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία *quis* και εκφέρεται με (δυνητική) υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ΔΠς. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*possit*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*nescio*), και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

quem metuat: δευτ. αναφορική πρ., προσδιοριστική στο *eum* (το πρώτο). Εισάγεται με την αναφ. αντωνυμία *quem* και εκφέρεται με υποτακτική, επειδή βρίσκεται σε πλάγιο λόγο. Εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*metuat*), γιατί εξαρτάται από ρήμα *AX* *possit*, (που με τη σειρά του εξαρτάται από το *nescio*), και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

a quo se metui putet: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο *eum* (το δεύτερο). Εισάγεται με τον εμπρόθετο τύπο *a quo* της αναφορικής αντωνυμίας και εκφέρεται με υποτακτική, επειδή βρίσκεται σε πλάγιο λόγο. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*putet*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*possit*, που με τη σειρά του εξαρτάται από το *nescio*), και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

Quodsi forte, [...], ceciderunt: δευτ. επιρ. υποθετική πρ.. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *quodsi* και εκφέρεται με οριστική παρακειμένου. Με απόδοση την ΚΠ «*tum intellegitur*» σχηματίζει υποθ. λόγο της ανοιχτής υπόθεσης (1ο είδος). Συγκεκριμένα, η υπόθεση εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*ceciderunt*) και αναφέρεται στο παρελθόν, ενώ η απόδοση εκφέρεται με οριστική ενεστώτα (*intellegitur*) και αναφέρεται στο παρόν.

ut fit plerumque: δευτερεύουσα επιρρηματική απλή παραβολική-συγκριτική (παρενθετική) πρόταση του τρόπου, που λειτουργεί ως β' όρος σύγκρισης (α' όρος σύγκρισης είναι η υποθετική πρόταση με ρήμα το *ceciderunt*). Εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο *ut* και εκφέρεται με οριστική ενεστώτα (*fit*), γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται αντικειμενική πραγματικότητα.

quam fuerint inopes amicorum: δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση, μερικής αγνοίας, που λειτουργεί ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα *intellegitur*. Εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα *quam* και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της δευτερεύουσας πρότασης. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική παρακειμένου (*fuerint*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*intellegitur*), και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρόν.

quod Tarquinius dixisse ferunt exulantem: δευτ. αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο εννοούμενο *id* της ΚΠς που προηγείται. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή πρόκειται για μια αναφορική ουσιαστική πρόταση, που λειτουργεί ως υποκείμενο του ρήματος *est* της προηγούμενης κύριας πρότασης. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quod* και εκφέρεται με οριστική, για να δηλώσει πραγματικό γεγονός, χρόνου ενεστώτα (*ferunt*), γιατί αναφέρεται στο παρόν.

quos fidos amicos habuisssem /quos infidos: δευτ. ονομ. πλάγια ερωτηματική πρ., μερικής αγνοίας, που λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα *intellexi*. Εισάγεται με την ερωτ. αντωνυμία *quos* και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ΔΠς. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού (*habuisssem*), γιατί εξαρτάται από ρήμα *IX* (*intellexi*), και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

cum iam neutris gratiam referre poteram: δευτ. επιρ. χρονική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρ. προσδ. του χρόνου στο ρήμα *intellexi*. Εισάγεται με τον καθαρά χρονικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με οριστική, γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη (η οριστική διατηρείται, γιατί λειτουργεί ανεξάρτητα από τον πλάγιο λόγο). Ειδικότερα εκφέρεται με παρατατικό (*poteram*), γιατί αναφέρεται στο παρελθόν (επεξηγεί το χρονικό επίρ. *tum*).

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

exulantem: επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του απαρεμφάτου, *Tarquinius*. Δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν (*dixisse*) και συγκεκριμένα μια συνεχιζόμενη πράξη κατά τη διάρκεια της οποίας συμβαίνει μια άλλη πράξη. Ανάλυση μετοχής: *dum Tarquinius exulat* ή *cum Tarquinius exularet*.

ΛΕΚΤΙΟ XLV: ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΠΤΕΡΩΝΕΙ ΤΟ ΗΘΙΚΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΩΝ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

quae apud Ciceronem gerantur: δευτερεύουσα ουσιαστική πλάγια ερωτηματική πρόταση, μερικής αγνοίας, που λειτουργεί ως αντικείμενο του ρήματος *cognoscit*. Εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία *quae* και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί θεωρείται ότι η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της δευτερεύουσας πρότασης. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*gerantur*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*cognoscit*) και δηλώνεται το σύγχρονο στο παρόν.

quantoque in periculo res sit: δευτερεύουσα ουσιαστική πλάγια ερωτηματική πρόταση, μερικής αγνοίας, που λειτουργεί ως αντικείμενο του ρήματος *cognoscit*. Εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία *quanto* και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί θεωρείται ότι η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της δευτερεύουσας πρότασης. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*sit*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*cognoscit*) και δηλώνεται το σύγχρονο στο παρόν.

ut ad Ciceronem epistulam deferat: δευτερεύουσα ουσιαστική βουλητική πρόταση, που λειτουργεί ως άμεσο αντικείμενο στο ρήμα *persuadet* της προηγούμενης κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον βουλητικό σύνδεσμο *ut*, γιατί είναι καταφατική, και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι απλώς επιθυμητό. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*deferat*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*persuadet*) και αναφέρεται στο παρόν-μέλλον. Υπάρχει ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.

ne, intercepta epistula, nostra consilia ab hostibus cognoscantur: δευτερεύουσα ουσιαστική βουλητική πρόταση, που λειτουργεί ως αντικείμενο στα ρήματα *curat* και *providet*. Εισάγεται με τον βουλητικό σύνδεσμο *ne*, γιατί είναι αρνητική, και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι απλώς επιθυμητό. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*cognoscantur*), γιατί εξαρτάται από ρήματα αρκτικού χρόνου (*curat* και *providet*) και αναφέρεται στο παρόν-μέλλον. Υπάρχει ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.

ut, [...], epistulam ad amentum tragulae adliget/ [et] (ut is=legatus) intra castra abiciat: δευτερεύουσα ουσιαστική βουλητική πρόταση, που λειτουργεί ως έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα *monet* της προηγούμενης κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον βουλητικό σύνδεσμο *ut*, γιατί είναι καταφατική, και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι απλώς επιθυμητό. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*adliget*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*monet*) και αναφέρεται στο παρόν-μέλλον. Υπάρχει ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.

si adire non possit: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *si*, γιατί είναι καταφατική. Με εξάρτηση από το *monet* σχηματίζεται εξαρτημένος υποθετικός λόγος της ανοικτής υπόθεσης (1ο είδος) στο μέλλον. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση έχουμε υποτακτική ενεστώτα (*possit*) και στην απόδοση τις δύο βουλητικές προτάσεις (*ut ... adliget* και *ut ... abiciat*).

ut tragulam mitteret: δευτερεύουσα ουσιαστική βουλητική πρόταση, που λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα *constituit* της προηγούμενης κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον βουλητικό σύνδεσμο *ut*, γιατί είναι καταφατική, και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι απλώς επιθυμητό. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*mitteret*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*constituit*) και αναφέρεται στο παρελθόν. Υπάρχει ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.

ut salutem sperent: δευτερεύουσα ουσιαστική βουλευτική πρόταση, που λειτουργεί ως έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα *adhortatur* της προηγούμενης κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον βουλευτικό σύνδεσμο *ut*, γιατί είναι καταφατική, και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι απλώς επιθυμητό. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*sperent*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*adhortatur*) και αναφέρεται στο παρόν-μέλλον. Υπάρχει ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

[**intercepta epistula:** Πρόκειται για λανθάνοντα εξαρτημένο υποθετικό λόγο που αναλύεται ως εξής:

Υπόθεση: **si intercepta sit epistula** (*si* + υποτακτική παρακειμένου)

Απόδοση: **ne** nostra consilia ab hostibus **cognoscantur**. (δευτερ. Βουλευτική πρόταση)

Τροπή σε ανεξάρτητο υποθετικό λόγο:

Υπόθεση: **si intercepta erit epistula** (*si* + οριστική συντελεσμένου μέλλοντα)

Απόδοση: **ne** nostra consilia ab hostibus **cognoscantur**. (απαγόρευση: *ne* + υποτακτική ενεστώτα).

Υποθετικός λόγος α' είδους, ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.]

conscriptam: επιθετική μετοχή που λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στο *epistulam* στο οποίο είναι συνημμένη. Δηλώνει το προτερόχρονο στο παρόν Ανάλυση: **quae conscripta est**

ΛΕΚΤΙΟ XLVI: ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΜΠΑΙΝΕΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΑΤΟΜΙΚΟ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ut communem utilitatem nostrae anteponamus: δευτερεύουσα ουσιαστική συμπερασματική πρόταση, η οποία λειτουργεί ως επεξήγηση στο *illud* της προηγούμενης κύριας πρότασης (εκφράζει το αποτέλεσμα ή τη συνέπεια του ρήματος *consequitur*). Εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *ut*, διότι είναι καταφατική και εκφέρεται με υποτακτική, διότι το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική κατάσταση. Συγκεκριμένα με υποτακτική χρόνου ενεστώτα (*anteponamus*), διότι εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*consequitur* = ενεστώτας) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν. Έχουμε ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, διότι το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).

Ut enim leges omnium salutem singulorum saluti anteponunt: δευτερεύουσα απλή, παραβολική (συγκριτική) πρόταση, που δηλώνει τον τρόπο και λειτουργεί ως β' όρος σύγκρισης (ο α' όρος είναι η κύρια πρόταση "*enim...*, *sic vir bonus et sapiens...quam unius alicuius aut suae*", ενώ το παραβολικό ζεύγος είναι το *ut ...sic*). Η εν λόγω πρόταση εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο *ut* και εκφέρεται με οριστική (*anteponunt*: οριστική ενεστώτα), διότι η σύγκριση αφορά σε δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται ότι είναι αντικειμενική πραγματικότητα.

ut laudandus is sit: δευτερεύουσα ουσιαστική συμπερασματική πρόταση ως υποκείμενο του απροσώπου ρήματος *fit* της κύριας πρότασης «*ex quo fit*». Εκφράζει το γεγονός ή συμβάν, εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *ut*, επειδή είναι καταφατική και εκφέρεται με υποτακτική, διότι το συμπέρασμα στη λατινική γλώσσα είναι μια υποκειμενική κατάσταση. Συγκεκριμένα με υποτακτική χρόνου ενεστώτα (*laudandus sit*: υποτακτική ενεστώτα παθητικής περιφραστικής συζυγίας), διότι εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*fit* = ενεστώτας) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν. Έχουμε ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, διότι το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση). Έχουμε μάλιστα εδώ προσωπική σύνταξη του γερονδιακού, διότι αυτό προέρχεται από ρήμα ενεργητικό μεταβατικό που συντάσσεται με αιτιατική.

qui pro re publica cadat: δευτερεύουσα αναφορική (επιθετική) προσδιοριστική πρόταση στο *is* της προηγούμενης ουσιαστικής συμπερασματικής πρότασης. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *qui* και εκφέρεται με υποτακτική, λόγω έλξης προς την υποτακτική της προηγούμενης πρότασης με ρήμα το *laudandus sit*. Πιο συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική χρόνου ενεστώτα (*cadat*) και εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*fit*, *laudandus sit*), επομένως δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

quod decet cariorem nobis esse patriam quam nosmet ipsos: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση που χρησιμεύει ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της ουσιαστικής συμπερασματικής πρότασης με ρήμα το *laudandus sit*. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *quod* και εκφέρεται με οριστική (*decet*), διότι εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία.

LECTIO XLVII: Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΚΑΙ Η ΦΙΛΑΡΕΣΚΕΙΑ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΑΣ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

quos legere secreta solebat: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο *canos*, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quos*, εκφέρεται με οριστική (*solebat*) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

quominus id faceret: δευτερεύουσα ονοματική πρόταση του *quominus* ως έμμεσο αντικείμενο στο απαρέμφατο *deterre*· εισάγεται με τον σύνδεσμο *quominus*· εκφέρεται με υποτακτική, επειδή το περιεχόμενό της εκφράζει την πρόθεση του υποκειμένου του ρήματος της κύριας· συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*voluit*) και αναφέρεται στο παρελθόν (ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων: η πρόθεση είναι δηλ. ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή, συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση, και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της).

Etsi super vestem earum deprehendit canos,: δευτερεύουσα επιρρηματική εναντιωματική πρόταση· εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο *etsi*· εκφέρεται με οριστική γιατί εκφράζει μια πραγματική κατάσταση, παρά την οποία ισχύει το περιεχόμενο της κύριας πρότασης και συγκεκριμένα με οριστική παρακειμένου (*deprehendit*). Στην κύρια πρόταση υπάρχει το *tamen*.

donec induxit mentionem aetatis: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της κύριας πρότασης· εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *donec*· εκφέρεται με οριστική γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη και συγκεκριμένα με οριστική παρακειμένου (*induxit*). και εκφράζει το υστερόχρονο.

utrum post aliquot annos cana esse mallet an calva: δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση ως έμμεσο αντικείμενο στο *interrogavit*· εισάγεται με το *utrum...an* (διμελής, ολικής αγνοίας)· εκφέρεται με υποτακτική (γιατί η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της πρότασης)· συγκεκριμένα εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*mallet*) γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (*interrogavit*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

Cum illa respondisset: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση· λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της κύριας πρότασης, εισάγεται με τον ιστορικό / διηγηματικό *cum* (υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση κύριας και δευτερεύουσας, δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου της υποτακτικής)· εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντέλικου (*respondisset*) γιατί εξαρτάται από το ρήμα της κύριας πρότασης που είναι ιστορικού χρόνου (*obicit*) και εκφράζει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

quin calva esse nolis: δευτερεύουσα ονοματική πρόταση του *quin*, ως αντικείμενο στο *dubito*· εισάγεται με τον σύνδεσμο *quin*, εκφέρεται με υποτακτική επειδή το περιεχόμενό της εκφράζει την πρόθεση του υποκειμένου του ρήματος της κύριας· συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (*nolis*) γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*dubito*) και αναφέρεται στο παρόν-μέλλον (ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων: η πρόθεση είναι δηλ. ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή, συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση, και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της).

ne istae te calvam faciant: δευτερεύουσα ονοματική ενδοιαστική πρόταση, ως αντικείμενο στο *times*· εισάγεται με τον ενδοιαστικό σύνδεσμο *ne* γιατί ο φόβος είναι μήπως γίνει κάτι, εκφέρεται με υποτακτική (γιατί το περιεχόμενό της αφορά κάτι το ενδεχόμενο ή πιθανό)· συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (*faciant*) γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*times*) και αναφέρεται στο παρόν-μέλλον (ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων: ο φόβος είναι δηλαδή ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή, συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση, και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του).

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

audita: επιρρηματική χρονική μετοχή, ιδιάζουσα αφαιρετική απόλυτη, δηλώνει το προτερόχρονο. (**audita:** χρονική μετοχή, **re:** Υποκείμενο μετοχής) Ανάλυση : *cum Augustus hanc rem audivisset / postquam, ubi, ut Augustus hanc rem audivit*)

LECTIO XLVIII: ΤΟ ΕΛΑΦΙ ΤΟΥ ΣΕΡΤΩΡΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

quae utilia factu essent: δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση, μερικής αγνοίας, ως έμμεσο αντικείμενο στο docere· εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία quae, εκφέρεται με υποτακτική, essent, (όπως όλες οι πλάγιες ερωτηματικές, αφού θεωρείται ότι η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της πρότασης)· συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (persuasit μέσω του docere) και εκφράζει το σύγχρονο στο παρελθόν.

Si quid durius ei videbatur: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο si ως καταφατική, εκφέρεται με οριστική παρατατικού. Ο υποθετικός λόγος είναι: **Υπόθεση:** Si videbatur **Απόδοση:** praedicabat και δηλώνει την ανοιχτή υπόθεση στο παρελθόν.

quod imperandum militibus esset: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο quid, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quod, εκφέρεται με υποτακτική, λόγω πлагίου λόγου και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (imperandum esset) γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (videbatur) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

Cum aliquis Sertorio nuntiavisset cervam inventam esse: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της κύριας πρότασης iussit· εισάγεται με τον ιστορικό / διηγηματικό σύνδεσμο cum (υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση κύριας και δευτερεύουσας· δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους· είναι φανερός εδώ ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου της υποτακτικής). Εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού nuntiavisset, γιατί εξαρτάται από το ρήμα της κύριας (iussit) που είναι ιστορικός χρόνος και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

ut eam postero die repente in eum locum emitteret: δευτερεύουσα ονοματική βουλητική πρόταση που λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα praeciperet εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο ut επειδή είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (emitteret), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (praeciperet) και εκφράζει το σύγχρονο στο παρελθόν. Έχουμε ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).

in quo ipse cum amicis futurus esset: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο locum, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quo(εμπρόθετη εισαγωγή), εκφέρεται με υποτακτική λόγω πлагίου λόγου και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας (futurus esset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (το emitteret που εξαρτάται από το praeciperet) και δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.

quae perisset: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο cervam· εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae, εκφέρεται με υποτακτική λόγω πлагίου λόγου και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελικού (perisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (dixit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

Cum cerva, emissa a servo, in cubiculum Sertorii introrupisset: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της κύριας πρότασης orta est· εισάγεται με τον ιστορικό / διηγηματικό σύνδεσμο cum (υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση κύριας και δευτερεύουσας· δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους· είναι φανερός εδώ ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου της υποτακτικής). Εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού (introrupisset), γιατί εξαρτάται από το ρήμα της κύριας (orta est) που είναι ιστορικός χρόνος και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

LECTIO XLIX: Η ΠΟΡΚΙΑ ΚΑΙ Ο ΒΡΟΥΤΟΣ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

cum viri sui consilium de interficiendo Caesare cognovisset: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το poroscit. Εισάγεται με τον cum τον ιστορικό-διηγηματικό, ο οποίος υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί ανάμεσά τους μια σχέση αιτίου και αιτιατού. Εκφέρεται με υποτακτική, που κάνει φανερό τον ρόλο του υποκειμενικού στοιχείου. Συγκεκριμένα, με υποτακτική υπερσυντελικού (cognovisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (poroscit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

quod tonsoris praeripuisset officium: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το venit. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο quod και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί εκφράζει υποκειμενική αιτιολογία. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού (praeripuisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (venit) και δηλώνεται το προτερόχρονο στο παρελθόν.

quam aequo animo me ferro essem interemptura: δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση, μερικής αγνοίας, που λειτουργεί ως αντικείμενο του απαρεμφάτου experiri. Εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα quam και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί θεωρείται ότι η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της δευτερεύουσας πρότασης. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας (essem interemptura), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου, (volui, μέσω του απαρεμφάτου experiri), και δηλώνεται το υστερόχρονο στο παρελθόν.

si tibi consilium non ex sententia cessisset»: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο si, γιατί είναι καταφατική. Με εξάρτηση από το experiri, που με τη σειρά του εξαρτάται από το volui, σχηματίζεται εξαρτημένος υποθετικός λόγος της ανοικτής υπόθεσης (1ο είδος) στο μέλλον. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση έχουμε υποτακτική υπερσυντελικού (cessisset) και στην απόδοση πλάγια ερωτηματική πρόταση (quam aequo animo me ferro essem interemptura).

Τροπή σε ανεξάρτητο υποθετικό λόγο:

Υπόθεση: **si [...] non ex sententia cesserit** (οριστική συντελεσμένου μέλλοντα)

Απόδοση: **quam [...] interimam??** (ευθεία ερώτηση – οριστική μέλλοντα)

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

elapso: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής αιτιολογίας (επειδή προηγείται το velut), συνημμένη στο eo. Δηλώνει το προτερόχρονο. Ανάλυση μετοχής: quod is elapsus esset

vocatus: επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος, Brutus. Δηλώνει το προτερόχρονο. Ανάλυση μετοχής: cum Brutus vocatus esset ή postquam Brutus vocatus est/erat

LECTIO L: Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΠΛΗΣΤΙΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Cum Servius Sulpicius Galba et Aurelius Cotta consules in senatu contenderent: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το erat. Εισάγεται με τον ιστορικό - διηγηματικό σύνδεσμο cum που υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους. Εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενο θεωρείται υποκειμενικό. Συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (contenderent), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (erat) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

uter adversus Viriathum in Hispaniam mitteretur: δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση που λειτουργεί συντακτικά ως αντικείμενο στο ρ. contenderent. Εισάγεται με το αντωνυμικό επίθετο uter, γιατί δηλώνει μερική άγνοια, και εκφέρεται με υποτακτική, όπως όλες οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις, γιατί θεωρείται ότι η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της πρότασης. Συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (mitteretur), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (άμεσα από το contenderent και έμμεσα από το erat της κύριας) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

«quia alter nihil habet»/ «alteri nihil est satis»: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση που λειτουργεί συντακτικά ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το placet. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο quia και εκφέρεται με οριστική (habet), γιατί εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία. Συγκεκριμένα εκφέρεται με οριστική ενεστώτα, γιατί δηλώνει το σύγχρονο με το ρήμα της κύριας πρότασης (placet).

atque avaritiam: δευτερεύουσα ελλειπτική απλή παραβολική - συγκριτική πρόταση² που λειτουργεί συντακτικά ως β' όρος σύγκρισης με α' όρο την κύρια πρόταση. Εισάγεται με τον σύνδεσμο atque, μετά από το επίρρημα ισότητας/ομοιότητας aequae της κύριας πρότασης, και εκφέρεται με οριστική, γιατί η σύγκριση αφορά δυο πράξεις ή καταστάσεις που είναι (ή θεωρούνται ως) αντικειμενική πραγματικότητα.

ut neuter in provinciam mitteretur: δευτερεύουσα ουσιαστική συμπερασματική πρόταση που λειτουργεί συντακτικά ως αντικείμενο στο ρήμα της κύριας obtinuit. Εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο ut(neuter), γιατί είναι αρνητική, και εκφέρεται με (δυνητική) υποτακτική, γιατί το συμπέρασμα είναι στη λατινική μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση. Συγκεκριμένα εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (mitteretur), γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (obtinuit). Έχουμε ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, διότι το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

conscriptos: επιθετική μετοχή, συνημμένη στο patres, στο οποίο λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός [ανάλυση μετοχής: qui conscripti erant (sunt)].

dicentibus: γνήσια (ή κανονική) αφαιρετική απόλυτη, αιτιολογική (ή χρονική) μετοχή που δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν [ανάλυση μετοχής: cum alii pro Galba et alii pro Cotta dicerent].